

היחסים בין סיינטולוגיה לדתות אחרות

מר פומיו סאוואדה
המחזיק השמיני
של הסודות
של הו-איטסו שינטו

אפריל 1996

היחסים בין סיינטולוגיה לדתות אחרות

היחסים בין
סיינטולוגיה לדתות אחרות

תוכן העניינים

1	א. הקדמה
2	ב. מהי סיינטולוגיה?
3	ג. סיינטולוגיה ויחסי הגומלין שלה עם דתות אחרות
4	ד. עיסוק מעשי בסיינטולוגיה – אודיטינג
6	ה. טקסים
6	ו. סיכום
7	על המחבר

1996 אפריל

מור פומיו סאוואדה
המחזיק השמיני
של הסודות
של היו-איטסו שינטו

היחסים בין סיינטולוגיה לדתות אחרות

א. הקדמה

מחבר המאמר הוא יפני, ומאמר זה עוסק בקווי הדמיון והשוני בין דת הסיינטולוגיה לבין דתות אחרות בעולם. בנוסף, המאמר יתמקד בקווי הדמיון והשוני מנקודת מבט יפנית ולכן ישווה בין סיינטולוגיה לבין דתות יפניות.

המונח "דת" ביפן משמעותו *ללמד את המקור, ללמד את מקור המקור*. זו ההגדרה היפנית, אך ייתכן והיא אינה תואמת להגדרה המערבית. לצורך מאמר זה נשתמש בהגדרה היפנית. ניתן להוסיף שמבחינת החוק היפני, על מנת להיות דת, חייב מוסד דתי להפיץ את תורתו, לבצע טקסים דתיים ולהכשיר חברי קהילה. סיינטולוגיה עושה את כל אלה, כפי שיתואר בהמשך.

בשיר יפני בן 31 הברות שנקרא "וואקה" נאמר שישנם הרבה נתיבים לרגלי ההר, אך מראה הירח מהפסגה הוא אחד. זהו שיר עתיק הקודם לבואה של הנצרות ליפן. השיר מתייחס בעיקר לשתי הדתות העיקריות ביפן, שינטו ובודהיזם, והמסר שלו הוא שאתה מגיע לאותו המקום ללא קשר לאיזו דת אתה שייך. הנקודה שהשיר העביר היא, למה לריב? אבל יותר חשוב, כשיש כל-כך הרבה קווי דמיון בין דתות, למה להתרכז בהבדלים?

דת הסיינטולוגיה יחסית לא ידועה ביפן, למרות שספריות רבות מכילות ספרי סיינטולוגיה שנכתבו לא רק על-ידי המייסד, ל. רון האברד, אלא גם על-ידי סיינטולוגיה עצמה. לאחר שהמחבר קרא 30 ספרים בנושא, הוא ממליץ לכל אדם הרוצה לדעת יותר על הנושא ללכת ולקרוא ספרים אלו.

ב. מהי סיינטולוגיה?

מקור הסיינטולוגיה בשנות השלושים של המאה העשרים, כאשר ל. רון האברד, אמריקאי שעתיד היה להיות מייסד הסיינטולוגיה, נסע ברחבי המזרח הרחוק ושאל את עצמו מדוע האדם חי חיים כל-כך אומללים. כאשר הוא שאל, בתור אדם צעיר, מאין הגיע האדם ולאן הוא הולך, אף אחד לא היה מסוגל לענות על שאלותיו.

בשנת 1950, מר האברד כתב ספר בנושא שהוא קרא לו 'דיאנטיקה' ('דרך המיינד'), ואשר היה מחקרו הראשוני בנושא המיינד. הספר, 'דיאנטיקה: המדע המודרני של בריאות הנפש', זכה לפופולאריות רבה, עד מהרה הפך לרב-מכר, ונמכרו ממנו יותר מ-17 מיליון עותקים. כאשר התנועה של דיאנטיקה גדלה והמחקר התרחב מתחום המיינד לתחום הרוח, נולד נושא חדש – סיינטולוגיה – והכנסייה הראשונה נוסדה ב-1954 בארה"ב. דיאנטיקה הגיעה ליפן זמן קצר לאחר מכן, אך ההתרחבות המיסיונרית הראשונה של סיינטולוגיה ביפן התרחשה בשנת 1962 ובכך החלה למעשה ההיסטוריה של סיינטולוגיה ביפן. ב-10 בספטמבר 1962 ניתנה ההרצאה הרשמית הראשונה ביפן בנושא סיינטולוגיה בפני אולם מלא מפה לפה.

מקור המילה "סיינטולוגיה" הוא מהמילה הלטינית *scio*, שפירושה "לדעת במובן המלא ביותר של המילה", והמילה היוונית *logos*, שפירושה "לימוד של".

בספר 'סיינטולוגיה: יסודות המחשבה' מר האברד מסביר שהנושא נבע למעשה משורשי הפסיכולוגיה, אבל שאנו חייבים להבין שהוא לא נובע מהפסיכולוגיה העכשווית, אלא מהפסיכולוגיה העתיקה שנלמדה בדתות העולם לפני שמהותו הרוחנית של הנושא בוטלה במאה הקודמת.

הפירוש המילולי של המילה פסיכולוגיה הוא "לימוד הרוח". הפסיכולוגיה כיום איבדה משמעות זו ואינה מכירה ברוח כשטח לימוד לגיטימי. מהבחינה הזו סיינטולוגיה שונה ביותר, מכיוון שהיא אכן חוקרת את הרוח, כפי שעושות רוב הדתות הגדולות בעולם.

דתות בדרך כלל מסכימות שהרוח האנושית קשורה ל-"כוח החיים" הגדול של היקום. עם זאת, קשה להגדיר את המילה "רוח". יש הטוענים שהרוח היא למעשה המחשבה האנושית, המיינד. אך בסיינטולוגיה המונח "רוח" פירושו "העצמי" ומשמעותו רחבה יותר מאשר רק המיינד. בדת שינטו יפנית אחת, סייצ'ו-נו-א'ה, מבוטא הדבר במה שניתן לתרגם כ-"ילדו של אלוהים". המובן קשור למלים היפניות "הימה" או "היקו". בסיינטולוגיה, מר האברד טבע את המילה תטן, מהמילה היוונית תטה שפירושה רוח, כי לא היתה מילה אחרת שהיתה יכולה לתאר את הרוח במובנה המלא.

הטבעת מילים כדי לבטא מושגים חדשים שאין עבורם מילים קיימות אינה תופעה חדשה בשטח הדת. ביפן, המסטר קובודהישי, מייסד השינגון (פלג בודהיסטי אזוטרי גדול, עתיק ומסורתי מאוד) טבע מילים חדשות רבות שהיה צורך לפתח אותן כדי שניתן יהיה לעסוק בדת הזו.

אך עם זאת, סיינטולוגיה לא טבעה מילה חדשה עבור אלוהים. למרות שההתייחסות לאלוהים אינה חלק מהלימוד של סיינטולוגיה, ולחברים בסינטולוגיה יש דעות משלהם לגבי מהות המושג הזה, המילים שמשמשות בהן עבורו הן "הישות העליונה", ה-"מוחלט", "אחדות הכול", "בורא היקום" וכמובן "אלוהים".

בשונה מדתות אחרות, בסינטולוגיה אין דוגמה מיוחדת לגבי המושג של אלוהים, אלא היא מאפשרת לכל אדם לפתח את הבנתו הוא לגבי איך הוא משתלב בעולם הזה ולגבי אופיים של דברים. ומנקודה זו יכולה לנבוע אמונה. כתוצאה מכך, נראה שהתלמידים בסינטולוגיה לא מגיעים רק מכל אורחות החיים ומכל הלאומים, אלא גם מרקעים דתיים שונים ומגוונים. זה מאוד מקובל ביפן, ובמזרח הרחוק בכלל, להיות חבר ביותר מאשר דת אחת. בהתאם למסורת זו, חלק מהיפנים שלומדים סיינטולוגיה לא מוותרים על הדתות האחרות שלהם, אלא לפי הבנתו של כותב שורות אלה, משתמשים בלימודיהם של סיינטולוגיה כדי לחזק את התחייבותם הקודמת לדת כלשהי ואת אמונתם באלוהים. הדבר דומה מעט למנהגים בדת החדשה יחסית של השינטו, סייצ'ו-נו-איה, שחברים בה אנשים שהגיעו מהבודהיזם, מהנצרות ומדתות אחרות.

ג. סיינטולוגיה ויחסי הגומלין שלה עם דתות אחרות

לסינטולוגיה יש דמיון ברור לבודהיזם. הדמיון הוא כל-כך גדול שמר האברד שאל פעם את המנהיגים הבודהיסטים באסיה אם יש אפשרות שהוא המאטיה שבודהא ניבא את בואו. בודהא, גוטאמא סידהרתא, אמר לתלמידיו על ערש מותו שבעתיד יבוא בודהא להשלים את המלאכה שבה הוא החל, ושבודהא זה יהיה ידוע בשם "מאטיה". רק ימים יגידו אם מר האברד הוא אכן זה שישלים את שאיפותיו האנושיות של גוטאמא סידהרתא הגדול. אין במטרת מאמר זה לענות על השאלה שהעלה מר האברד. אולם הגשמת נבואות מהווה דמיון נוסף בין הסינטולוגיה לבין דתות אחרות, גדולות וקטנות.

הספר הראשון שקרא מחבר מאמר זה היה 'סינטולוגיה: יסודות המחשבה'. בזמן קריאת ספר זה, מחבר המאמר מיד חשב על הדמיון הרב בין תוכן הספר לדתות השינטו. במיוחד היתה שם ההבנה שהחיים הם אך ורק מראית עין, ושהעולם הפיזיקלי הוא למעשה עולם למראית עין, המתגלם בצורה זו על מנת שניתן יהיה לחוש אותו בחושינו. הבנה זו דומה ביותר לתורתו של מייסד הסייצ'ו-נו-איה, המסטר מסהארו טאניגוצ'י. (המסטר טאניגוצ'י היה אחד מארבעת האנשים שכתבו את תולדות היקום עבור המסטר הקדוש אנוסאבורו דגוצ'י בן האָמוטו, פלג שינטו נוסף ביפן). הן האָמוטו והן הסייצ'ו-נו-איה הם פלגים חדשים יחסית בהיסטוריה היפנית; האָמוטו החל בסוף המאה התשע-עשרה, והסייצ'ו-נו-איה החל בתחילת שנות העשרים של המאה העשרים.

בבודהיזם, אותו רעיון של "החיים כמראית עין" מבוטא בתור "שיקי סוק, קו סוק זה שיקי", שפירושו בפשטות הוא שכל דבר שניתן לחוש אותו בחמשת החושים הוא פשוט כלום או ריק. הבודהיסטים גם מאמינים שעולמות האדם הם רק התגלמות המחשבה. כמובן שלבודהיזם יש משמעות עמוקה הרבה יותר מהפשטה זו, כפי שיש לסיינטולוגיה.

ניתן להשוות הסברים אחרים לגבי החיים והמיינד לאמונות השינטו, כגון האמונה שהזיכרונות לגבי התנסויות נרשמים בזיכרון שדומה לסרט קולנוע, כשכל תמונה היא שכפול האירועים שחוה האדם. גם לכך הקבלות בדת הסייצו-נו-איה. מונח אחד בסיינטולוגיה שיש בו עניין מיוחד הוא המונח *תטה*. בדת היואי-איטסו שינטו, המונח שעשוי להיות מקביל פירושו "כוח החיים הגדול של היקום". הדבר גם דומה להאקה שינטו, שהיה אחראי על שירותי הדת בחצר הקיסר עד לתקופת הרסטורציה של מייג'י. המושג הזה הפך אז הבסיס לדתות השינטו החדשות אשר פרחו לאחר המלחמה, כגון מאהיקארי.

הרעיון שהאדם חי לפני כן הוא עתיק ומקובל לחלוטין בדתות המזרח הרחוק. התיאוריה והעיסוקים בסיינטולוגיה מבוססים על רעיון זה, שהאדם הוא ישות רוחנית שמר האברד קרא לה תטן, ושהאדם יכול לזכור חיים קודמים, ושבתור ישות רוחנית פעולות העבר שלו קובעות את מצבו בהווה. ישנם יותר מ-180,000 גופים דתיים ביפן, ואני משער שאמונה זו משותפת לרובם ככולם בצורה כזו או אחרת. כמוכן שמושג זה תקף לא רק לזמנו של בודהא, אלא גם לתקופת הוודה, שהיא מקור כל הדתות ההודיות הגדולות.

ד. עיסוק מעשי בסיינטולוגיה – אודיטינג

העיסוק המעשי המרכזי של הסיינטולוגיה נקרא אודיטינג, מהמילה הלטינית *audire* שפירושה להקשיב. האדם עונה על שאלות שנשאלות על-ידי האודיטור ("האדם שמקשיב"), ובכך מביא את עצמו למצב עליון של מיינד ורוח, וזוכה לריפוי מחלות פסיכוסומאטיות של הגוף. הדבר דומה ביותר למספר דתות שינטו חדשות הנובעות ממסורות הדת היואי-איטסו שינטו אשר קיימת ביפן כבר 1,400 שנה.

יסודות המחשבה של סיינטולוגיה התחילו עם מחקר המוקדם של מר האברד בשנות השלושים של המאה העשרים, תקופה שבה חיפשו דתות השינטו החדשות ביפן אמצעים דתיים מעשיים לרפא את הרוח. אודיטינג החל בארה"ב בשנת 1950, כאשר פורסם הספר 'דיאנטיקה: המדע המודרני של בריאות הנפש'. בספר זה הציג מר האברד איך יכול אדם להגיע למצב הידוע בשם *קליר* – אדם החופשי ממה שנקרא *המיינד הריאקטיבי*. ניתן להשוות זאת למצב בשם "סאטורי" או אפילו "נייקאן" בבודהיזם. במספר דתות שינטו, אדם עושה מדיטציה על חוויות ילדותו או חייו הקודמים תחת הדרכתו של מורה, על מנת להתבונן בחייו העכשוויים. אודיטינג, שגם אותו ניתן לתאר כהתבוננות בחיי העבר, בין אם זאת הילדות או חייו הקודמים של האדם, יכול גם להביא לאותו רעיון ולאותה הבנה של מצבו הנוכחי של האדם.

הדרך שבה מבצעים אודיטינג נלמדת בחדרי לימוד של הסיינטולוגיה הנקראים אקדמיות וחדרי קורסים. שם, בהדרכתו של מפקח, התלמיד קורא ומתרגל טכניקות של אודיטינג. אודיטינג הוא עיסוק שבו אודיטור

בעל הכשרה שואל אדם שאינו קליר שאלות לגבי עברו. אדם אשר מקבל את האודיטינג הזה נקרא "פרקליר" (קדם-קליר), היות והוא עדיין לא קליר. כאשר הפרקליר עונה על השאלות שהאודיטור שואל אותו, הוא חווה הקלה ממתח, שיפור במצבו הנפשי ושקט נפשי, ותחושה כללית של רווחה רוחנית. תקופת ההכשרה כדי להפוך לאודיטור מיומן משתנה, אבל היא יכולה להימשך מכמה חודשים עד שנים, תלוי ברמות המיומנות והמקצוענות שהאודיטור שואף להגיע אליהן.

בדת האמוטו, משתמשים עדיין ב-"נייקאן" על מנת לשקם נוער עבריו, ופעילות זו זכתה למספר ציוני שבח ממשלתיים במחוזות יפן השונים. בדומה, יש לסיינטולוגיה תוכניות שיקום לנוער הפועלות בארצות רבות בעולם. כמובן שיש קווי דמיון בין נייקאן לבין אודיטינג, אך הם שונים מיסודם. זו דוגמה לכך ששתי דתות מטפלות באותה בעיה מתוך שתי נקודות מבט תרבותיות שונות, ומגיעות לתשובות שיש בהן קווי דמיון ברורים לעין. באודיטינג, מספר אדם לאודיטור בפרטי פרטים על הדברים מעברו שמטרידים את חייו, בעוד שב-"נייקאן" מתבונן האדם בעצמו תחת הדרכתו של מורה. התוצאה הסופית בשני העיסוקים היא שיפור ההתנהגות הרוחנית והתחדשות ההתנהגות האתית.

בעיסוק המעשי בסייצ'ו-נו-איה, הנקרא "סין-סו-קאן", מכשירים אדם לעמת את עצמו דרך עברו. גם לעיסוק זה יש קווי דמיון עם אודיטינג. בשני העיסוקים צריך האדם לעמת את עברו.

בסיינטולוגיה יש נתיב מדורג להארה שנקרא 'הגשר לחופש המוחלט'. התוצאה מהמסע הזה על הגשר, על-ידי קבלת אודיטינג והכשרה איך לתת אודיטינג, אינה רק הארה גדולה, אלא גם נוכחות רוחנית מקבילה ל-"צ'ין-קון-קי-שין", הסוד הגדול של דת השינטו, שפירושו "להרגיע את רוח האדם כך שהיא תוכל לחזור למצבה האלוהי". שני הרעיונות האלה דומים ביותר. פעילות זו מבוצעת במספר דתות שינטו, כולל האקה שינטו, אשר נוסד בשנת 1025 לספירה.

שיפור מצבם של אנשים בעזרת פעילויות ריפוי רוחניות טבעיות הוא עיסוק נפוץ בדתות היפניות, וגם בכמה דתות נוספות. דתות כגון סייצ'ו-נו-איה, סקאי-קיוסי-קיו, שינטו-טנקוקיו, אנאנאי-קיו, ואחרות מתעניינות מאוד בעיסוקים המגלמים את מצב הצ'ין-קון-קי-שין. מספר החסידים הוא כעשרים מיליון איש. למרות שהטכניקות שלהן עשויות להיות שונות, מטרותיהן ושאיפותיהן דומות מאוד למטרת האודיטינג של הסיינטולוגיה שמיועד להעביר את העוסקים לשלבים גבוהים יותר של "הגשר לחופש המוחלט", שלב אחר שלב.

ישנם תיאורים למצב זה גם בדתות מרכזיות אחרות בעולם. באסלם יש מושג שנקרא "אימאם זאמאם" שפירושו אדם כה נאור עד שהוא יכול לתפוש את כל שבעת המשמעויות של הקוראן הקדוש.

גם בוויזוי הנוצרי האדם צריך לעמת את עברו. גם זה דומה לסיינטולוגיה שיש בה נוהל וידוי. האדם צריך להסתכל לאחור לעברו, להתמודד עם העובדה שאדם נוסף שותף להתבוננות זו – האודיטור – ולהתוודות. התוצאה דומה בשתי הדתות – השתפרות הרוחניות והתחדשות בחיים.

דבר זה מחזיר אותנו שוב לנבואתו של בודהא, שניבא שיום אחד המאטיה ישחרר את האדם מהדברים אשר עוצרים אותו. ביפן, הנבואה לגבי המאטיה שונה מהנבואה הרשומה בקאנון הפאלי. ביפן הנבואה היא לא בהכרח שאדם מסוים יחזור לסיים את העבודה, אלא שלאדם יכולה להיות דרך לחזור למצב הרוחני שמדובר עליו בנבואה. דתות רבות ביפן, הן בודהיסטיות והן שינטו, ממתינות שאירועים אלה אכן יתרחשו. לסיינטולוגיה אכן יש את האמצעים להגביר את היכולת הרוחנית של האדם. יפן היא מדינה שבה הדתות מדגישות את הגברת היכולת הרוחנית של האדם. מנקודת מבט יפנית, סיינטולוגיה היא אכן דת שדומה לדתות אחרות שכבר קיימות ביפן.

ה. טקסים

דת אינה שלמה אם אין בה טקסים, ובסיינטולוגיה ישנו ספר בשם 'הרקע, הייעוץ הרוחני, הטקסים והדרשות של דת הסיינטולוגיה' שיועצים רוחניים של סיינטולוגיה משתמשים בו בהלוויות, בחתונות וכדי לקבל את פניו של ילד חדש שבא לעולם, אם נזכיר רק כמה מהטקסים בסיינטולוגיה. במערב מתקיימות תפילות ביום ראשון.

ו. סיכום

לסיכום, לא ניתן להגיע לכל מסקנה אחרת מלבד למסקנה שסיינטולוגיה היא אכן דת. יש בה קווי דמיון רבים יותר לדתות היפניות מאשר לדתות המערב, וייתכן שמסיבה זו סיינטולוגיה אינה מובנת במערב – כי היא לא דומה לדתות המרכזיות האחרות. עם זאת, סיינטולוגיה היא דת בינלאומית, שדומה מאוד לדתות ביפן, ושקהל המאמינים שלה מונה כ-20 מיליון איש.

הייתי רוצה גם להציג את חוקר הדתות המכובד, וחבר אמריטוס באוניברסיטת אוקספורד באנגליה, בריאן רונלד ווילסון. הוא כתב מחקר מאוד מעמיק על הסיינטולוגיה. כדי לקבל פרטים נוספים על סיינטולוגיה מנקודת מבט של מחקר מערבי, אני ממליץ ביותר על מחקר זה לשם לימוד נוסף.

מר פומיו סאוואדה

אפריל 1996

על המחבר

מר פומיו סאוואדה הוא המחזיק השמיני של סודות השינטו יו-איטסו, הדת העתיקה ביותר ביפן. פירושו של השם שינטו יו-איטסו הוא דרך האל האחד, בורא שמים וארץ. המחזיק הראשון של סודות השינטו יו-איטסו, או של סודות הטאנאמויה, כפי שגם ניתן לקרוא להם, היה שוטו-קו טאישי (נסיך שוטוקו) לפני 1,440 שנה. המחזיק השני של הסודות היה הקיסר טנמו בשנת 712, אשר גם כתב את קוגיקי, התיעוד ההיסטורי הכתוב הראשון של יפן. המחזיק השלישי של הסודות היה המייסד של דת השוגנדו.

מר סאוואדה היה בעבר ראש אוניברסיטת סופיס, אחת האוניברסיטות המכובדות ביותר ביפן. הוא יושב-הראש של המפלגה הנוצרית דמוקרטית ביפן. הוא זכה בתואר האסלאמי המכובד חאג' לאחר שעלה לרגל למכה. הוא הנשיא של המרכז אהלוט-באיט ביפן. בנו הבכור לומד כעת אסלם באיראן, בעוד בנו השני לומד בוותיקן.

